

GENPROCURE

KATALOG ÖVER
JÄMSTÄLLDHETSASP
EKTER OCH
JÄMSTÄLLDHETSKLA
USULER VID
UPPHANDLING

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

01

PG 4 1. INTRODUKTION

02

DE SEX STEGEN I "UPPHANDLINGSCYKELN"

- PG 6 2.1** Spendanalys
- PG 8 2.2** Identifiera resultat
(upphandlingsstrategi)
- PG 10 2.3** Driftsättning
- PG 13 2.4** Anbudsgivning
- PG 16 2.5** Beslutsfattande
- PG 19 2.6** Uppföljning

03

PG 20 SLUTSATS

04

PG 22 ORDLISTA

Längst bak i katalogen finns referenser för vidare läsning och information.

OM URBACT

URBACT är ett EU-omfattande transnationellt samarbetsprogram som medfinansieras av Europeiska unionen genom Interreg-programmet. URBACT är inne på sin fjärde programcykel (URBACT IV) och syftar till att möjliggöra utbyte av kunskap och lärande mellan huvudsakligen små och medelstora städer kring ämnet hållbar stadsutveckling. Detta görs genom "URBACT-metoden", och särskilt genom att finansiera olika typer av nätverk inom ämnen som är kopplade till hållbar stadsutveckling. Handlingsplaneringsnätverk (APN) verkar under en två och ett halvt års period, och genom transnationellt lärande och lokalt utbyte kräver de att deltagande städer tar fram integrerade handlingsplaner (IAP) som i detalj beskriver hur de kommer att hantera en specifik urban utmaning under de kommande åren. Mellan juni 2023 och december 2025 finansierade URBACT 30 sådana APN.

OM GENPROCURE

GenProcure-nätverket var ett av de 30 APN:erna som var verksamma mellan juni 2023 och december 2025 och har fokuserat på det tematiska ämnet "Jämställdhetsorienterad offentlig upphandling". Under ledning av staden Vila Nova De Famalicão i Portugal (huvudpartnern) har GenProcure genom en serie transnationella lärande- och lokala utbyten försökt förändra upphandlingskulturer så att jämställdhet aktivt beaktas vid utformningen av varor, tjänster och byggprojekt och inkluderas som jämställdhetsklausuler vid upphandling. Projektpartnererna har varit: Koszalin (Polen), Interkommunala utvecklingsföreningen Satu Mare (Rumänien), Umeå (Sverige), Alcoi (Spanien), Messina (Italien), Avdelningen för utveckling och internationella projekt i Zenica-Doboj kanton (Bosnien och Hercegovina), Zagreb (Kroatien) och Újfehértó (Ungern).

OM KATALOGEN

Denna "Katalog över jämställdhetsaspekter och jämställdhetsklausuler vid upphandling" har samproducerats direkt med GenProcure-partnerna. Den reflekterar över allt vårt kollektiva lärande som härrör från transnationella och lokala utbyten och syftar till att ge stöd till andra städer och regioner som vill genomföra jämställdhetsorienterad offentlig upphandling. Katalogen sammanställer resultaten av uppgifter och diskussioner som genomförts under transnationella möten och har skrivits av vår ledande expert, Matthew Baqueriza-Jackson.

UTTALANDE FRÅN LEAD PARTNER - VILA NOVA DE FAMILIÇÃO

När idén om att kombinera offentlig upphandling med lika möjligheter uppstod, insåg vi snabbt att jämställdhet skulle bli det huvudsakliga temat inom dessa möjligheter. I en tid då offentlig upphandling spelar en allt viktigare roll inom Europeiska unionen, var det dags att förstå hur vi kunde använda upphandling som ett verktyg för att påverka samhällets och olika aktörers beteende i riktning mot ökad jämställdhet. Detta alternativ framstod som mest ändamålsenligt, och vi beslutade att gå vidare i den riktningen.

Vi är därför tacksamma mot URBACT, genom dess sekretariat, för att ha haft modet att acceptera vårt förslag och stödja oss i detta projekt. Till våra GenProcure-partners riktar vi vårt djupaste tack för ert engagemang, för att ni delat med er, tagit er an frågan och utvecklat samt spridit den vidare. Till alla andra som varit involverade, direkt eller indirekt, vill vi också rikta ett stort tack för era bidrag under projektets gång.

Till vår Lead Expert, Matthew Baqueriza-Jackson, uttrycker vi vår djupaste tacksamhet för hans engagemang i projektet, hans smittande entusiasm och för att han varit vårt ledljus - han har alltid väglett oss och haft ett ord eller en gest som gav oss den energi vi behövde för att föra projektet i mål.

Till intressenterna och alla som kan dra nytta av det arbete som presenteras här, lämnar vi en startpunkt för att utforska dessa frågor vidare och använda offentlig upphandling på ett effektivt sätt - till nytta för befolkningen. **Det vi slutligen vill säga är: våga vara innovativ!**

Datum

Katalog publicerad i oktober 2025 under GenProcures slutkonferens i Zagreb, Kroatien.

INTRODUKTION

1.1 KONTEXT

Mellan juni 2023 och december 2025 har nio städer och regioner varit en del av det URBACT IV-finansierade GenProcure Action Planning Network (APN). Genom en serie transnationella möten, lokala aktiviteter och genom framtagandet av nio integrerade handlingsplaner har GenProcure försökt förändra hur dessa nio städer och regioner genomför upphandlingsprocessen. Fokus har legat på att förändra upphandlingskulturer och för att, förutom att säkerställa efterlevnad av lagstiftning och förfaranden samt kostnadsöverslaganden, även utforska de lokala ekonomiska, sociala och miljömässiga konsekvenserna av sina upphandlingsbeslut.

1.2 JÄMSTÄLLDHETSORIENTERAD OFFENTLIG UPPHANDLING

Vårt särskilda fokus har legat på jämställdhetsorienterad offentlig upphandling. Det finns betydande skillnader i resultat för kvinnor och män mellan EU:s medlemsstater när det gäller representation, lön, anställning, entreprenörskap, säkerhet och tillgång till tjänster. GenProcure APN utvecklades med hypotesen att upphandling kan användas som en hävstång för att bidra till att ta itu med dessa ojämlikheter mellan könen genom det sätt på vilket varu-, tjänste- och byggkontrakt utformas, upphandlas och följs upp.

Genom hela APN har vi använt "upphandlingscykeln" som utgångspunkt – sex viktiga steg som utgör upphandlingsprocessen och där lokala kommuner, andra offentliga institutioner och regionala myndigheter kan beakta jämställdhetsaspekten, och de konsekvenser upphandlingsbeslut och utgifter kan ha för att hantera ojämställdhet.

1.3 OM DEN HÄR KATALOGEN

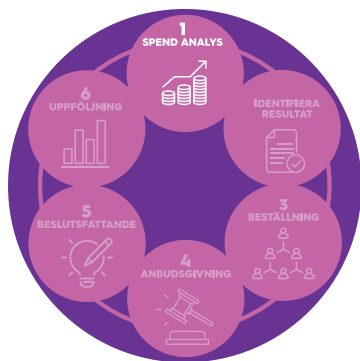
Denna "Katalog över jämställdhetsaspekter och jämställdhetsklausuler vid upphandling" är det slutliga resultatet av GenProcure APN. Den har samproducerats med våra 9 partnerstäder och regioner och beskriver, genom de sex stegen i "upphandlingscykeln", hur jämställdhetsaspekter kan inkluderas, och när det gäller själva upphandlingen vilka typer av specifika jämställdhetsklausuler som kan infogas i dokumentationen.

Katalogen riktar sig till alla inom kommuner, offentliga institutioner och regionala myndigheter som har ansvar för upphandling. Det gäller inte enbart upphandlingsavdelningar och inköpare av varor, tjänster och entreprenader, utan även dem som ansvarar för dataanalys, strategisk utveckling, arbete med social rättvisa och jämställdhet samt kontraktshantering. Katalogen ligger inom ramen för EU:s upphandlingsdirektiv från 2014 (d) och kan förhoppningsvis bidra till att minska den riskaversion som ofta förknippas med dessa.

Katalogens kärna utgörs av avsnitt 2, som är uppdelat i sex delar – en för varje steg i den så kallade "upphandlingscykeln". Här ges en kontext till varje steg, hur jämställdhet kan integreras i respektive fas, exempel både från GenProcure APN och andra sammanhang, samt tydliga instruktioner för hur jämställdhetsperspektiv och relevanta klausuler kan inkluderas.

Vi hoppas att du finner katalogen användbar.

2.1 DE SEX STEGEN I "UPPHANDLINGSCYKELN"

2.1 STEG 1 - UTGIFTSANALYS

Steg 1 i "upphandlingscykeln" handlar om utgiftsanalys. I hela Europa spenderar offentliga myndigheter varje år cirka 2000 miljarder euro på att köpa varor, tjänster och byggtreprenader genom upphandling. Lokala kommuner, offentliga institutioner och regionala myndigheter bör analysera vart dessa pengar går. Hur mycket spenderar de hos företag baserade på deras egen ort, region och nation? Hur mycket spenderar de hos små och medelstora företag (SME) och socialekonomiska organisationer (sociala företag)? Hur mycket spenderar de hos företag inom specifika industrisektorer som bygg, finans eller energi? Denna typ av utgiftsanalys, för vilken det finns verktyg tillgängliga, kan möjliggöra en mer effektiv förståelse för vart pengarna går och kan vara en bra evidensbas för att möjliggöra förändringar i upphandlingskulturer.

2.1.1 HUR KAN JÄMSTÄLLDHET BEAKTAS VID UTGIFTSANALYS?

Det ovanstående beskriver en grundläggande utgiftsanalys som kan genomföras årligen för att få en förståelse för hur upphandlingskostnader fördelas geografiskt, sektorsvis och utifrån företagskategori. Kommuner, offentliga institutioner och regionala myndigheter kan dock bryta ner denna data ytterligare ur ett jämställdhetsperspektiv. Till exempel, som en del av analysen av företagskategorier, kan man – utöver att undersöka hur mycket som upphandlas från små och medelstora företag (SMF) och sociala företag – även analysera ägande och ledning inom dessa organisationer, såsom andelen som ägs eller leds av kvinnor.

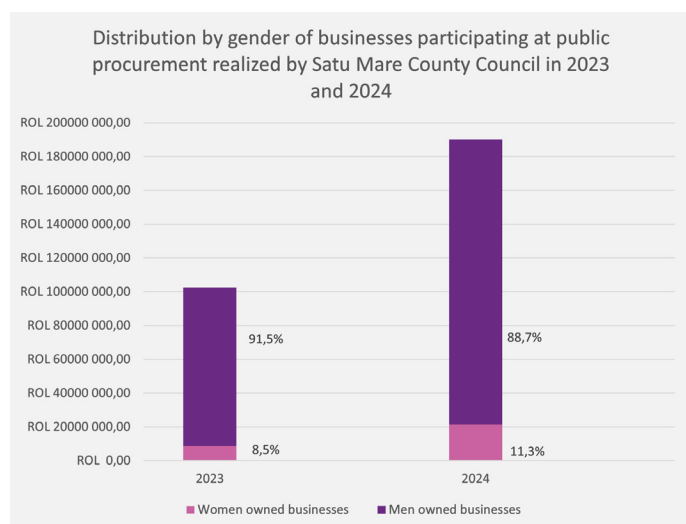
All denna information utgör ett nuläge som kan användas som bas för att sätta upp mål för förbättring.

Utöver att genomföra en grundläggande analys av spenden och en jämställdhetsanalys av leverantörers ägande och ledning, kan även en mer avancerad analys göras. Här kan kommuner, offentliga institutioner och regionala myndigheter skicka ut enkäter till befintliga leverantörer och ställa frågor om deras arbetssätt och kontraktsgenomförande – till exempel hur många kvinnor som är anställda för det aktuella uppdraget.

Slutligen kan en analys göras av de upphandlingsförfaranden som tidigare använts av kommunen, institutionen eller myndigheten – till exempel hur många förfaranden som inkluderat en jämställdhetsklausul (se steg 4 för mer information).

2.1.2 EXEMPEL PÅ JÄMSTÄLLDHETSASPEKTER VID UTGIFTSANALYS

Under genomförande av åtgärder som en del av GenProcure APN anpassade Satu Mare (Rumänien) det "grundläggande" utgiftsanalysverktyget som beskrivs ovan till sin egen lokala kontext och testade det med sex offentliga institutioner, inklusive Satu Mare County Council. Dessutom samlade och analyserade de även data kring ägande och ledning av leverantörer för att identifiera i vilken utsträckning de var kvinnor. Utgiftsanalysen genomfördes av Satu Mare County Council för utgifter under både 2023 och 2024, med en andel utgifter hos leverantörer som ägdes av kvinnor på 8,5 % respektive 11,3 %. Bara genom att göra en sådan analys kunde landstinget börja tänka annorlunda kring upphandling och i synnerhet kring tekniker för att uppmuntra fler kvinnoägda företag att lämna anbud på upphandlingar.

2.1.3 KATALOG ÖVER JÄMSTÄLLDHETSDATA ATT INKLUDERA I SPENDANALYSEN

Det finns tre typer av data som lokala kommuner, offentliga institutioner och regionala myndigheter kan samla in kring jämställdhetsfrågor som en del av utgiftsanalysen.

TYP 1 – KÖNSUPPEDELAD DATA

› Andel av upphandlingskostnader som går till leverantörer som ägs eller leds av kvinnor.

TYP 2 – LEVERANTÖRSUNDERSÖKNINGAR

› Andel anställda eller styrelseledamöter hos leverantörer som är kvinnor.

› Löneskillnader mellan kvinnor och män inom leverantörsorganisationer.

› Antal kvinnor som är heltidsanställda av leverantören inom ramen för kontraktet.

TYP 3 – DATA OM UPPHANDLINGSFÖRFARANDEN

› Antal och andel upphandlingsförfaranden som inkluderar jämställdhetsklausuler.

2.2 STEG 2 - IDENTIFIERA RESULTAT (UPPHANDLINGSSTRATEGI)

Steg 2 i "upphandlingscykeln" handlar om att identifiera lokala ekonomiska, sociala, miljömässiga och könsspecifika resultat som upphandling kan användas som en hävstång för att bidra till att åtgärda. EU:s upphandlingsdirektiv från 2014 anger en rad krav på offentliga myndigheter kring hur upphandling ska genomföras, med huvudfokus på pris, konkurrens och transparens. De gör det dock också möjligt för offentliga myndigheter att beakta bredare sociala och miljömässiga mål under upphandlingsprocessen, så länge de är relevanta för arten av den vara, tjänst eller arbete som upphandlas.

Särskilt lokala kommuner och regionala myndigheter har redan en rad strategier på plats, vare sig det är stadsstrategier, utvecklingsstrategier eller ekonomiska strategier. Alla dessa strategier kommer att innehålla resultat som de vill uppnå. Om städer vill vara tydliga med vilka typer av bredare resultat de vill uppnå genom upphandling kan de ta fram en upphandlingsstrategi som tydligt beskriver dem. Genom GenProcure APN har vi främjat vikten av att partners tar fram upphandlingsstrategier som bland annat beskriver: nationell lagstiftning och lokal policy kring upphandling; tröskelvärdena för utgifter vid vilka olika upphandlingsförfaranden används; och detaljer om de bredare lokala ekonomiska, sociala, miljömässiga och jämställdhetsrelaterade resultat som de vill att upphandling ska bidra till.

2.2.1 HUR KAN JÄMSTÄLLDHET BEAKTAS VID IDENTIFIERING AV RESULTAT?

Som en del av utvecklingen av en upphandlingsstrategi och identifieringen av resultat kan lokala kommuner, offentliga institutioner och regionala myndigheter identifiera resultat för inkludering som tar itu med jämställdhet. Dessa resultat kan redan specificeras i befintliga stadsstrategier eller liknande, eller de kan specificeras i specifika jämställdhetsplaner. Dessa resultat bör överföras till eventuella upphandlingsstrategier och utgöra grunden för framtida steg i "upphandlingscykeln" när man beaktar jämställdhet och utvecklar jämställdhetsklausuler.

2.2.2 EXEMPEL PÅ GENUSHÄNSYN VID IDENTIFIERING AV RESULTAT

Staden Wien (Österrike) har arbetat med jämställdhetsintegrering och jämställdhetsanpassad offentlig upphandling i ett antal år. Staden Wien är medveten om att upphandling är en funktion som omfattar flera avdelningar och att beslut som fattas kring inköp av varor, tjänster och byggtreprenader kan få konsekvenser för jämställdheten, inte bara för de människor som tar emot dessa varor, tjänster och byggtreprenader, utan även för beteendet hos de företag som har kontrakt på att tillhandahålla dem. Wien strävar efter att inkludera jämställdhetsaspekter på tre sätt i sin strategi för jämställdhetsintegrering och upphandling:

- Genom att främja kvinnor som ett socialt villkor för genomförande.
- Även om jämställdhetsaspekter används som kvalitativa "tilldelningskriterier" (mer information i steg 4).
- Genom att genomföra jämställdhetsmedvetna behovsbedömningar under upphandlingsplanering och beskrivningar.

2.2.3 KATALOG ÖVER JÄMSTÄLLDHETSRESULTAT FÖR INKLUDERING I UPPHANDLINGSSTRATEGI

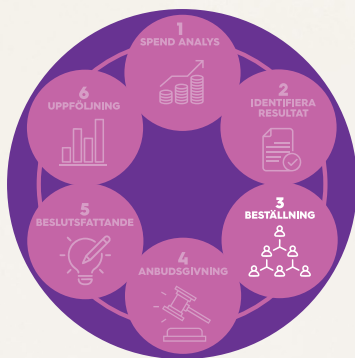
Det finns ett antal jämställdhetsspecifika resultat som skulle kunna inkluderas i en upphandlingsstrategi och som beaktas som en del av upphandlingen:

- › Öka sysselsättningsgraden för specifika grupper som löper högre risk för arbetslöshet.
- › Öka medvetenheten om utmaningen med ojämställdhet.
- › Minska löneskillnaderna mellan könen.
- › Främja kvinnors entreprenörskap och öka antalet kvinnoägda företag som lämnar anbud och lyckas vinna upphandlingar.
- › Minska hinder för anställning som särskilda demografiska grupper står inför, såsom oflexibla arbetstider, bristande tillgång till barnomsorg och brist på kollektivtrafikförbindelser.
- › Använd utbildningsinsatser för att övervinna könsnormer som är förknippade med yrken som exempelvis inom byggsektorn.

Det finns också resultat som kan inkluderas på andra ställen i en upphandlingsstrategi, och som indirekt bidrar till att ta itu med ojämlikheter mellan könen:

- › Öka antalet kontrakt som reserveras för specifika typer av organisationer (till exempel socialekonomiska organisationer, kvinnoägda företag).
- › Öka antalet kontrakt som delas upp i delar för att uppmuntra små och medelstora företag att engagera sig.

2.3 STEG 3 - DRIFTTAGNING

Steg 3 i "Upphandlingscykeln" är beställning – det är här de som arbetar inom tekniska avdelningar i kommunen, en ankarinstitution eller regional myndighet utformar den vara, tjänst eller det arbete som ska upphandlas. Under detta steg ställer beställarna sig ett antal centrala frågor:

- › Vad är det exakt vi vill köpa?
- › Vilken budget har vi och vilka tidsramar gäller?
- › Hur ska vi informera marknaden om vad vi vill köpa?
- › Vilken typ av upphandlingsförfarande ska vi använda?

Det är också i detta steg som beställarna analyserar vilka lokala ekonomiska, sociala, miljömässiga och jämställdhetsrelaterade mål (så som beskrivits i steg 2) som är relevanta för den vara, tjänst eller det arbete som ska upphandlas, samt om metoder som exempelvis uppdelning i delområden eller reserverade kontrakt kan bidra till att dessa mål uppnås.

2.3.1 HUR KAN JÄMSTÄLLDHET INTEGRERAS I BESTÄLLNINGSFASEN?

Det finns tre sätt att beakta jämställdhet i beställningsfasen. Det första är att undersöka om det finns en genusaspekt i den vara, tjänst eller det arbete som upphandlas och specifikt om det kommer att påverka män och kvinnor på olika sätt. Till exempel, vid utformningen av en lekplats eller ett kollektivtrafiksystem, finns det tydliga skillnader i hur män och kvinnor kommer att använda den tjänsten. Uppdragsgivare måste samråda i designprocessen om hur tjänsten kommer att påverka olika grupper på olika sätt och anpassa anbudsunderlaget därefter (steg 4).

Det andra sättet att beakta jämställdhet i beställningsfasen är att undersöka om de jämställdhetsrelaterade mål som beskrivs i upphandlingsstrategin (Steg 2) är relevanta för den

vara, tjänst eller det arbete som ska upphandlas. Vissa varor, exempelvis inköp av glas och koppar till kontoret, har ingen uppenbar koppling till jämställdhet. Andra, såsom tillhandahållande av tillfällig arbetskraft, har en tydlig könsrelevans.

Beställare kan använda olika metoder för att bedöma relevansen av jämställdhetsmål – till exempel genom att utveckla matriser som kopplar mål till olika typer av varor, tjänster och arbeten, vilket gör det möjligt att identifiera vilka mål som är relevanta för respektive upphandling. De kan också ta hjälp av tjänstepersoner med särskild policykompetens, samt studera goda exempel från andra städer och regioner

Det tredje sättet är att använda metoder som öppnar upp upphandlingsmöjligheter för organisationer inom den sociala ekonomin, kvinnligt ägda företag och andra mångfaldsgrupper, så att de kan lämna anbud och potentiellt vinna kontrakt. EU:s upphandlingsdirektiv från 2014 innehåller bestämmelser som möjliggör reservering av kontrakt för ekonomiska aktörer där minst 30 % av arbetsstyrkan består av personer med funktionsnedsättning eller andra utsatta grupper – så kallade skyddade anställningar. Direktiven innehåller även bestämmelser som gör det möjligt att dela upp större kontrakt i mindre delar – exempelvis vid upphandling av livsmedel till skolmåltider kan ett stort kontrakt delas upp i mindre delar för kött, fisk och mejeriprodukter. Slutligen finns det bestämmelser kring marknadsdialog, där kommande upphandlingsmöjligheter och de bredare mål som eftersträvas kan kommuniceras till marknaden i förväg. Alla dessa metoder kan indirekt bidra till att fler små och medelstora företag, kvinnligt ägda företag och organisationer inom den sociala ekonomin får möjlighet att delta i offentlig upphandling – och därigenom främja ökad jämställdhet.

2.3.3 KATALOG ÖVER JÄMSTÄLLDHETSASPEKTER ATT BEAKTA I UPPHANDLING

Nedan presenteras exempel på vanliga varor, tjänster och arbeten som offentliga aktörer upphandlar, samt en diskussion kring relevansen av att inkludera jämställdhetsaspekter i deras utformning.

VAROR/TJÄNSTER/ARBETEN	RELEVANT (JA/NEJ)	MOTIVERING
Kollektivtrafik	Ja	Effektiv tidtabellplanering kan underlätta kvinnors tillgång till arbetsmöjligheter och främja ökad användning av kollektivtrafik för både kvinnor och män, om den anpassas till arbets- och fritid. Andra relevanta aspekter inkluderar: biljettpriser och tillgänglighet, fordonens utformning, trygghet och personalens sammansättning.
Konstruktion	Ja	Olika grupper använder byggda miljöer på olika sätt, vilket kräver anpassning i utformningen. Dessutom är kvinnor underrepresenterade inom vissa delar av byggsektorn, och upphandling kan användas som ett verktyg för att främja ökad jämställdhet, särskilt i områden där könsnormer bidrar till löneskillnader
Lokalvård	Ja	Jobb i samband med dessa tjänster är traditionellt inriktade på kvinnor. Utformningen av tjänsten bör ta hänsyn till både kvinnors behov och villkor, och att locka män till underrepresenterade roller.
Kulturevenemang	Ja	Det finns ofta en traditionell grupp människor som deltar i vissa kulturevenemang. Vid utformningen av tjänsten bör fokus därför ligga på hur deltagandet kan breddas och nya kulturer och upplevelser inkluderas.
Arbetskläder	Ja	Arbetskläder behöver anpassas till kroppskraven hos olika grupper av människor, vilket behöver undersökas före upphandling och åtgärdas för att eventuella ojämlikheter ska kunna åtgärdas.
Fritids- och rekreationstjänster	Ja	Människor använder fritids- och rekreationstjänster på olika sätt, vilket innebär att olika typer av utrustning och tjänster behövs. Detta inkluderar att främja kvinnors och flickors deltagande i idrott samt att säkerställa en rättvis fördelning av tider för användning av anläggningar.
Hälsovårdstjänster	Ja	Olika kön använder hälso- och sjukvårdstjänster och faciliteter på olika sätt, där män är mindre benägna att använda hälso- och sjukvårdstjänster än kvinnor.
Datorutrustning	Inga	Det finns ingen könsrelevans för denna vara.
Avfallsinsamling	Inga	Det finns ingen könsrelevans för denna tjänst, eftersom det ändå borde råda jämlikhet i tillhandahållandet.
Solpaneler	Inga	Det finns ingen könsrelevans för denna vara.

2.4 STEG 4 - ANBUDSGIVNING

Steg 4 i "upphandlingscykeln" handlar om anbudsfordaranden. Det är här de som är kravställare och som har utformat den vara, det arbete eller den tjänst de vill köpa, kommer att samarbeta med upphandlingsavdelningen för att utveckla dokumentation som ska skickas till marknaden för att svara på. Denna dokumentation kommer att ställa frågor till marknaden om:

- ▶ Hur de ska leverera varan, tjänsten eller arbetet – deras metod.
- ▶ Kostnad för varan, tjänsten eller arbeten.
- ▶ Tidsramarna för leverans av varan, tjänsten eller arbetet.
- ▶ Deras erfarenhet av leverans av liknande varor, tjänster eller arbeten tidigare.

Det är i detta skede som dokumentationen också kan begära information från marknaden om hur de kommer att leverera i förhållande till relevanta lokala ekonomiska, sociala, miljömässiga och jämställda resultat som identifierats under driftsättningen (steg 3). Det bör noteras att alla klausuler som ingår bör ligga inom ramen för nationell lagstiftning om upphandling, eftersom det kommer att finnas olika regler och tröskelvärden i olika EU-medlemsstater.

2.4.1 HUR KAN JÄMSTÄLLDHET BEAKTAS I ANBUDEFASEN?

Det finns fyra sätt att beakta jämställdhetsaspekter under anbudsfasen, inklusive specifika frågor som kan ställas till marknaden gällande jämställdhetsklausuler.

Det första är att använda så kallade uteslutningsgrunder. Jämställdhet handlar inte enbart om kvinnor och män – ojämlikhet har ofta en intersektionell dimension, vilket innebär att vissa grupper, såsom personer med funktionsnedsättning, äldre, unga samt personer från minoritetsbakgrund, påverkas i högre grad.

Uteslutningsgrunder erkänner denna intersektionalitet och ger kommuner, ankarinstitutioner och regionala

myndigheter möjlighet att utesluta organisationer från upphandling om de har en historik av att inte uppfylla vissa grundläggande krav i sin verksamhet. Organisationer kan exempelvis uteslutas om de har dömts för människohandel eller användning av barnarbete, vid bristande betalning av skatt eller sociala avgifter, eller vid brott mot arbetsrättsliga regler.

Det andra sättet att beakta jämställdhet i anbudsfasen är att använda tekniska specifikationer – det vill säga konkreta krav som varje anbudsgivare förväntas uppfylla i relation till sociala, miljömässiga eller jämställdhetsrelaterade mål. Ett exempel är upphandling av måltidstjänster för en kommun, där en teknisk specifikation kan vara att minst 75 % av all mat ska komma från ekologiskt jordbruk. I ett kontrakt för socialt boende, med särskilt fokus på jämställdhet, kan en teknisk specifikation handla om krav på viss belysning i bostadsområdet eller ett visst antal förskoleplatser inom ett angivet avstånd från bostäderna.

Det tredje sättet att beakta jämställdhet i anbudsfasen är att använda tilldelningskriterier – dessa används för att premiera organisationer som går längre än de grundläggande kraven i de tekniska specifikationerna, och som därmed får högre poäng vid utvärderingen (Steg 5). Till exempel, vid upphandling av måltidstjänster kan en anbudsgivare ange att de kommer att leverera 80 %, 90 % eller 100 % ekologisk mat, vilket ger högre poäng beroende på ambitionsnivå.

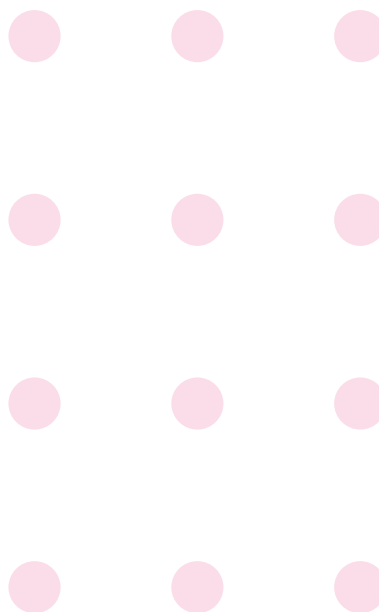
Tilldelningskriterier kan också formuleras som frågor. Om kommunen, en ankarinstitution eller regional myndighet vill använda upphandling som ett verktyg för att motverka arbetslöshet, kan de i upphandlingsdokumentationen ställa specifika frågor till anbudsgivarna, såsom: hur många arbetstillfällen kommer att skapas, hur kommer dessa att skapas, och vilka grupper riktar sig dessa jobb till? Specifika exempel på jämställdhetsrelaterade tilldelningskriterier presenteras i katalogen nedan

Det fjärde sättet är att använda certifieringar och märkningar – det finns ofta EU-gemensamma standarder för organisationers sociala eller miljömässiga praxis. När det gäller jämställdhet kan sådana märkningar exempelvis intyga att en organisation främjar balans mellan arbete och privatliv eller har implementerat strukturer för jämställdhetsarbete.

2.4.2 EXEMPEL PÅ JÄMSTÄLLDHETSASPEKTER VID UPPHANDLING?

Under testningen av åtgärder som en del av GenProcure APN testade Zagreb (Kroatien) införandet av sociala, miljömässiga och jämställdhetsaspekter under en verklig upphandling för design och landskapsarkitektur av en park. I denna beaktade de utformningen av delen ur ett jämställdhetsperspektiv och specifikt kring utformningen av gångvägar och införandet av tillräcklig belysning. De inkluderade också sociala kriterier kring volontärarbete för unga; och miljökriterier kring de typer av växter som används i landskapsarkitekturen.

2.4.3 KATALOG ÖVER JÄMSTÄLLDHETSKLAUSULER ATT INKLUDERA I ANBUDSFÖRFARANDEN

Följande presenterar exempel på jämställdhetsklausuler som kan användas för att möjliggöra jämställdhet vid upphandling och leverans av varor, tjänster och byggtreprenader. Dessa jämställdhetsklausuler kan infogas i upphandlingsdokumentationen som "tilldelningskriterier" och är utformade för att tillämpas på alla former av relevanta varor, tjänster eller arbetstillfällen

MOTIVERING

Anbudsgivaren ska beskriva sin strategi för att hantera ojämlikhet inom organisationen. Beskrivningen bör omfatta befintliga policyer och rutiner som rör exempelvis:

- › arbetstider och arbetsmiljö
- › mångfald och inkludering i arbetsstyrkan
- › flexibla arbetsformer
- › kompetensutveckling

Ange även om organisationen har en formell jämställdhetsplan och hur den tillämpas i praktiken.

KLAUSUL 2 OM JÄMSTÄLLDHETSFRÅGOR – PLAN FÖR KVALITET OCH JÄMSTÄLLDHET

Vänligen ange ytterligare information om er befintliga jämställdhetsplan (dess beståndsdelar) och specifikt hur ni genom genomförandet av detta kontrakt kommer att förbättra jämställdheten inom er organisation.

KLAUSUL 3 OM JÄMSTÄLLDHETSPERSPEKTIV – UPPVISANDE AV ERFARENHET AV ATT NÅ BÅDE MÄN OCH KVINNOR

Vänligen beskriv er organisations tidigare erfarenheter av att nå både män och kvinnor vid tillhandahållande av liknande varor, tjänster och byggtreprenader. Fokusera specifikt på grupper som har svårigheter att få tillgång till sådana varor, tjänster och byggtreprenader, och hur ni har övervunnit den utmaningen under leveransen.

JÄMSTÄLLDHETSKLAUSUL 4 – ATT MOTVERKA ARBETSLÖSHET BLAND GRUPPER MED FÖRHÖJD RISK

Vänligen beskriv i detalj hur er organisation, till följd av avtalet, kommer att skapa nya arbetstillfällen för dem som varit arbetslösa längst. Specificera särskilt:

- › Hur många arbetstillfällen ni planerar att skapa.
- › Vilka grupper ni kommer att rikta er till för nyanställningar och hur ni avser att nå dem.
- › När ni kommer att genomföra denna insats inom ramen för kontraktet.
- › Hur ni kommer att följa upp och mäta resultat kopplat till detta mål.

KLAUSUL 5 OM JÄMSTÄLLDHET – ATT HANTERA KÖNSNORMER INOM RAMEN FÖR KONTRAKTET

Beskriv hur er organisation, genom genomförandet av detta kontrakt, kommer att arbeta för att utmana och förändra könsnormer. Till exempel:

- › Hur ni avser att attrahera kvinnor till yrkesroller som traditionellt har dominerats av män.
- › Hur ni planerar att kompetensutveckla er personalstyrka

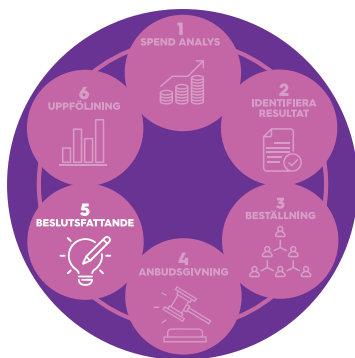
KLAUSUL 6 OM JÄMSTÄLLDHET – ATT BREDDA ELLER DIVERSIFIERA DEN EGNA LEVERANTÖRSKEDJAN

Beskriv utförligt hur er organisation, inom ramen för kontraktet, kommer att säkerställa att nya inköp riktas till små och medelstora företag, kvinnoägda företag samt organisationer inom den sociala ekonomin som underleverantörer. Redogör särskilt för:

- › Vilka åtgärder ni planerar för att förbättra möjligheterna till underentreprenad för dessa typer av organisationer.
- › När dessa aktiviteter kommer att genomföras under kontraktets löptid.
- › Hur ni kommer att följa upp och mäta resultaten i förhållande till detta mål

JÄMSTÄLLDHETSKLAUSUL 7 – GENOMFÖRANDE AV UTBILDNING I LIKABEHANDLING OCH BREDARE KOMPETENSHÖJANDE INSATSER

Beskriv om er organisation avser att genomföra utbildning för anställda inom området jämställdhet samt ange vilket fokus utbildningen kommer att ha. Redogör även för eventuella mervärdesaktiviteter kopplade till jämställdhet som ni planerar att genomföra inom ramen för kontraktet, exempelvis föreläsningar i lokala skolor eller särskilda samhällsinitiativ.

2.5 STEG 5 - BESLUTFATTANDE

Steg 5 i "upphandlingscykeln" handlar om beslutsfattande - det är här organisationernas svar på dokumentationen i steg 4 utvärderas mot en uppsättning kriterier och ett beslut fattas om den vinnande anbudsgivaren. Traditionellt sett kommer beslutsfattandet att fattas utifrån två faktorer - det pris som erbjuds av den anbudsgivande organisationen (där de som erbjuder det lägsta priset får fler poäng) och kvaliteten på den metod och erfarenhet som erbjuds av den anbudsgivande organisationen (där de med bättre metoder och mer erfarenhet får fler poäng). Olika viktningar kommer att tillämpas på kostnad och kvalitet beroende på vilken vara, tjänst eller arbete som upphandlas - till exempel för ett byggprojekt kan det vara 40 % pris och 60 % kvalitet.

2.5.1 HUR KAN JÄMSTÄLLDHET BEAKTAS VID BESLUTFATTANDE?

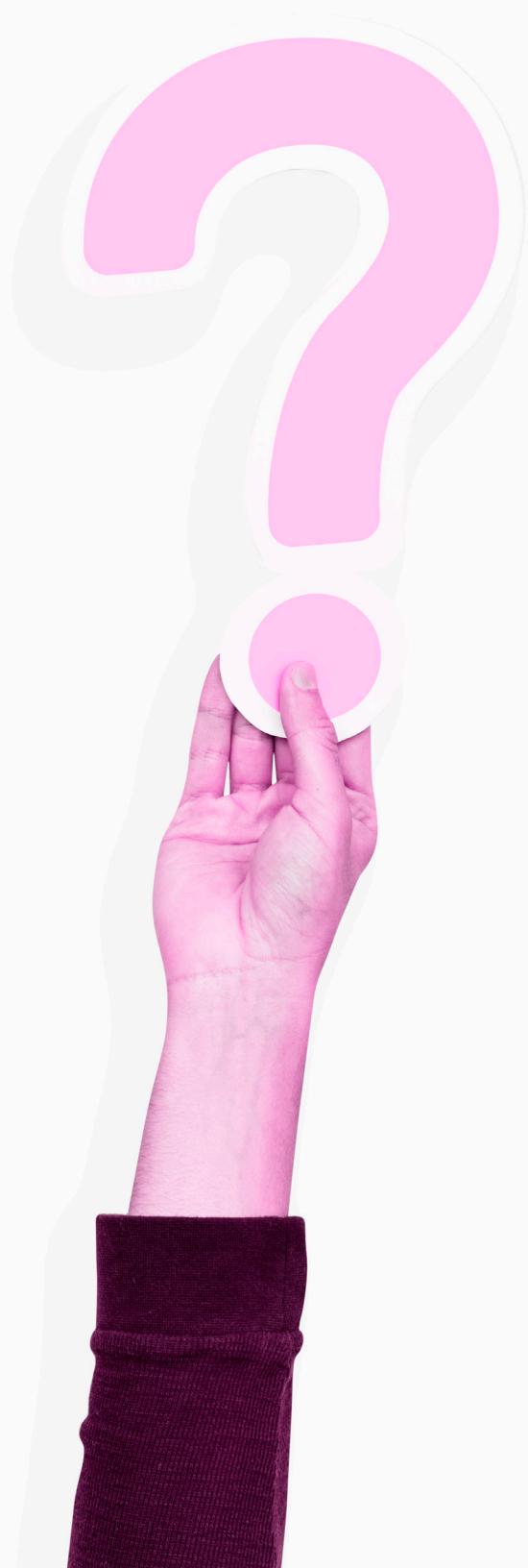
Lokala kommuner, ankarinstitutioner och regionala myndigheter kan lägga till en tredje faktor under beslutsfattandet, utöver kostnad och kvalitet, nämligen poängsättning och viktning mot svar på frågorna i "Tilldelningskriterier" kring sociala, miljömässiga och jämställda resultat. Till exempel, i det byggprojekt som beskrivs ovan, kan de vilja att viktningen ska vara 30 % pris, 50 % kvalitet och 20 % kring jämställda resultat. Det innebär att svar från anbudsgivande organisationer på frågorna i "Tilldelningskriterier" kring de jämställda resultat som beskrivs i steg 4 kommer att ha ett verkligt inflytande på beslutet om vilken organisation som ska tilldelas kontraktet.

Lokala kommuner, ankarinstitutioner och regionala myndigheter behöver därför poängsätta svaren från anbudsgivande organisationer utifrån de jämställdhetsfokuserade "tilldelningskriterierna" på ett kvalitativt och kvantitativt sätt. Detta kan göras av både upphandlare och jämställdhetsspecialister, och de bör läsa igenom svaren och ge poäng baserat på kvaliteten på sina svar och använda ett poängsystem som det som beskrivs i katalogen nedan.

För utvärderingen av de "tekniska specifikationer" som beskrivs i anbudsunderlaget i steg 4 är det troligt att en svarande organisation antingen kommer att uppfylla kravet att 75 % av livsmedel ska komma från ekologiskt jordbruk eller inte. Poäng bör därför endast tilldelas anbudsgivande organisationer som uppfyller den "tekniska specifikationen", där utvärderingen av dessa ingår i kvalitetsviktningen i motsats till en fristående viktning som är fallet med "tilldelningskriterier".

2.5.2 EXEMPEL PÅ GENUSASPEKTER VID BESLUTSFATTANDE?

Utvärderingen av "Tekniska specifikationer" och "Tilldelningskriterier" tenderar att vara standardiserad för att undvika ifrågasättande. Vi har därför inte inkluderat exempel på specifika lokala kommuner, ankarinstitutioner eller regionala myndigheter här - istället beskriver vi poängsystemet i detalj i katalogen nedan.

2.5.3 KATALOG ÖVER POÄNGSÄTTNING AV JÄMSTÄLLDHETSKLAUSULER FÖR INKLUDERING I BESLUTFATTANDE

För att utvärdera svaren från "Tilldelningskriterier" kan lokala kommuner använda ett poängsystem som det som beskrivs nedan:

POÄNG	UTVÄRDERINGSKRITERIER
0	NOLLPOÄNG svaret uppfyller inte helt den erforderliga standarden eller ger inget svar
1	DÅLIGT svaret uppfyller delar av kriterierna men ger upphov till farhågor gällande följande: <ul style="list-style-type: none">› Det finns åtminstone en fråga som kräver avsevärd uppmärksamhet.› Förslagen visar inte på kompetens eller förståelse.› Svaret är knappt detaljerat och föga övertygande.› Svaret hänvisar i begränsad utsträckning till resultaten för kön.
2	TILLFREDSSTÄLLANDE svaret uppfyller i stort sett den erforderliga standarden. Det finns vissa områden som ger anledning till oro och ett begränsat antal mindre problem som behöver utforskas ytterligare. Svaret visar: <ul style="list-style-type: none">› Tillfredsställande förståelse av kriterierna.› Tillräcklig kompetens demonstrerad genom relevanta bevis.› En viss inblick i de utmaningar som behöver åtgärdas.› Svaret tar upp en del av resultatet jämställdhetsperspektiv och visar även på viss marknadserfarenhet.
3	BRA svaret uppfyller den erforderliga standarden i alla väsentliga avseenden. Det finns inga problemområden, även om det kan finnas begränsade mindre problem som behöver utredas ytterligare. Svaret visar: <ul style="list-style-type: none">› God förståelse för kriterierna.› Tillräcklig kompetens demonstrerad genom relevanta bevis.› En viss inblick i de utmaningar som behöver åtgärdas.› Svaret tar upp resultatet jämställdhet och visar även på god marknadserfarenhet.
4	UTMÄRKT responsen överträffar förväntningarna på resultatet för jämställdhetsbedömningen och lämnar inga tvivel om förmågan och engagemanget att leverera det som krävs. Responsen visar: <ul style="list-style-type: none">› Mycket god förståelse för kraven› Utmärkta förslag som demonstreras genom relevanta bevis.› Betydande insikt i de utmaningar som behöver åtgärdas.› Svaret kommer sannolikt också att erbjuda ytterligare värde utöver vad som förväntas.› Svaret adresserar jämställdhetsmålen och visar samtidigt på gedigen marknadserfarenhet

2.6 UPPFÖLJNING

Steg 6 i upphandlingscykeln handlar om uppföljning. När ett beslut har fattats i steg 5 om den vinnande anbudsgivaren, kommer alla åtaganden de har gjort avseende den vara, tjänst eller det arbete de ska tillhandahålla att överföras till ett kontrakt. Detta kommer att inkludera åtaganden som gjorts för att leverera lokala ekonomiska, sociala, miljömässiga och jämställdhetsrelaterade resultat som en del av kontraktet. Steg 6 handlar om att följa upp den valda leverantörens prestation under leveransen av kontraktet och säkerställa att de använder den överenskomna metoden, håller sig till tidsramar och budgetar, och levererar i enlighet med alla sociala, miljömässiga eller jämställdhetsrelaterade åtaganden.

2.6.1 HUR KAN JÄMSTÄLLDHET BEAKTAS VID UPPFÖLJNING?

Lokala kommuner, ankarinstitutioner och regionala myndigheter kan övervaka de jämställdhetsresultat som den vinnande anbudsgivaren har kommit överens om på tre sätt. För det första kan övervakningen göras kvantitativt och den valda leverantören tillhandahåller outputdata vid olika tidpunkter under kontraktets genomförande mot specifika indikatorer – till exempel antalet nya jobb som skapats till följd av kontraktet.

För det andra kan uppföljning genomföras på ett kvalitativt sätt, där den valda leverantören berättar om vilken inverkan det har på de människor som gynnas av att inkludera jämställdhetsutfallet – till exempel, vid skapandet av ett nytt jobb till följd av kontraktet, vilken inverkan det har på en individs familjeliv, inkomst samt hälsa och välbefinnande.

Det tredje sättet att följa upp jämställdhetsaspekter är att genomföra uppföljning i efterhand, där den leverantör som tilldelats kontraktet efter avslutad leverans får besvara en enkät med frågor om hur deras insatser bidragit till att uppnå bredare lokala mål inom ekonomi, social hållbarhet, miljö och jämställdhet. Denna uppföljning bör kopplas direkt till de mål som definierats i upphandlingsstrategin och andra relevanta styrdokument, för att säkerställa att avsikten med upphandlingen faktiskt realiserar.

2.6.2 EXEMPEL PÅ JÄMSTÄLLDHETSASPEKTER VID ÖVERVAKNING?

Emakunde, det baskiska kvinnoinstitutet (Spanien), har utvecklat en verktygslåda för att övervaka jämställdhetsklausuler som används vid upphandling. Verktøget är ett utvärderingsformulär som fokuserar på 11 punkter, såsom "antal anställda kvinnor", och är utformat för att fyllas i av den valda leverantören under upphandlingskontraktet.

2.6.3 KATALOG ÖVER JÄMSTÄLLDHETSINDIKATORER ATT INKLUDERA VID UPPFÖLJNING

De kvantitativa indikatorer för jämställdhet som följs upp under kontraktets genomförande bör kopplas direkt till de jämställdhetsmål som definierats i upphandlingsstrategin (Steg 2) samt till de svar som lämnats på frågor kopplade till tilldelningskriterierna (Steg 4). Exempel på specifika indikatorer som kan användas för uppföljning av jämställdhetsresultat:

- › Antal nya arbetstillfällen som skapats för kvinnor
- › Minskning av löneskillnader mellan könen
- › Antal (och andel) underleverantörer som är små och medelstora företag, kvinnligt ägda företag eller organisationer inom den sociala ekonomin
- › Antal insatser som utmanar könsnormer inom ramen för kontraktets genomförande
- › Antal genomförda utbildningar i jämställdhet
- › Antal genomförda informations- och medvetandehöjande aktiviteter

3 SLUTSATS

SLUTSATS

Denna "Katalog över jämställdhetsaspekter och jämställdhetsklausuler vid upphandling" har beskrivit hur jämställdhet kan ingå i vart och ett av de sex stegen i "upphandlingscykeln". Katalogen avslutas med följande sammanfattning av viktiga råd för vart och ett av de sex stegen.

STEG 1 – SPEND ANALYS (UTGIFTSANALYS)

- › Identifiera hur inköpsutgifterna fördelas geografiskt, sektorsvis och affärsmässigt.
- › Dela upp data om företagstyper utifrån kön, för att kunna specificera andelen utgifter som går till kvinnoägda företag.
- › Använd enkäter för att samla in ytterligare information från leverantörer om könsfördelning och jämställdhetsaspekter.

STEG 2 – IDENTIFIERA RESULTAT (UPPHANDLINGSSTRATEGI)

- › Undersök om det finns en jämställdhetsaspekt i den vara, tjänst eller det arbete som upphandlas.
- › Utforska relevansen av de jämställdhetsrelaterade resultaten för arten av den vara, tjänst eller arbete som upphandlas.
- › Använd reserverade kontrakt och marknadsdialoger som verktyg för att indirekt öppna upp upphandlingar för små och medelstora företag (SME), kvinnligt ägda företag och sociala företag (SEOs).

STEG 3 – BESTÄLLNING

- › Undersök om det finns en jämställdhetsaspekt i den vara, tjänst eller det arbete som upphandlas.
- › Utforska relevansen av de jämställdhetsrelaterade resultaten för arten av den vara, tjänst eller arbete som upphandlas.
- › Använd reserverade kontrakt och marknadsdialoger som verktyg för att indirekt öppna upp upphandlingar för små och medelstora företag (SME), kvinnligt ägda företag och sociala företag (SEOs).

STEG 4 – ANBUDSGIVNING

- › Använd uteslutningsgrunder för att utesluta organisationer med oetisk historia.
- › Använd tekniska specifikationer för att specificera förväntade krav kring jämställdhetsutfall.
- › Använd tilldelningskriterier för att göra det möjligt för anbudsgivande organisationer att få poäng baserat på jämställdhetsresultat.
- › Använd certifieringar eller märkningar för att säkerställa att angivna standarder uppfylls.

STEG 5 – BESLUTFATTANDE

- › Ange en beslutsviktning kring svaren på tilldelningskriterierna baserat på könsrelaterade resultat.
- › Använd ett kvantitativt och kvalitativt poängsystem för att utvärdera svaren från anbudsgivande organisationer

STEG 6 – UPPFÖLJNING

- › Samla in outputdata under kontraktets genomförande i relation till jämställdhetsresultat.
- › Beskriv effekterna av insatserna för ökad jämställdhet, till exempel hur de påverkar individer, arbetsgrupper eller organisationens kultur

04 ORDLISTA

4.1 ORDLISTA MED TERMER

ANKARINSTITUTIONER

Dessa är stora, ofta offentliga organisationer som har en betydande närvaro i en stad eftersom de spenderar mycket pengar på att köpa varor, tjänster och arbeten; de anställer många människor; och de äger mark och tillgångar. De kommer sannolikt inte att nå någonstans och inkluderar lokala myndigheter, bostads- och hälsoorganisationer och universitet.

EU:S UPPHANDLINGSDIREKTIV (2014)

Dessa är de viktigaste lagstiftningskraven kring offentlig upphandling, och som lokala kommuner och regionala myndigheter måste följa. De är till stor del inriktade på konkurrens och transparens, men möjliggör också att sociala och miljömässiga mål uppnås.

JÄMSTÄLLDHETSORIENTERAD OFFENTLIG UPPHANDLING

Det är här som jämställdhetsaspekter aktivt inkluderas i utformningen av varor, tjänster och byggtreprenader och där jämställdhetsklausuler inkluderas i anbudsunderlag och upphandlingsbeslut.

OJÄMLIKHET MELLAN KÖNEN

Det här är de skillnader som män och kvinnor upplever på grund av sitt kön. Ojämligheter kan upplevas kring lön, tillgång till tjänster, entreprenörskap och representation.

INTERSEKTIONALITET

Detta används för att beskriva grupper av människor för vilka ojämlikheten förvärras bortom deras kön, och inkluderar personer med funktionsnedsättning, personer från svarta och etniska minoritetsgrupper, romska grupper samt yngre och äldre personer.

LOKALA KOMMUNER

Dessa är organisationer på lokal stadsnivå med ansvar för att tillhandahålla offentliga tjänster. De har både politisk representation i form av borgmästare och fullmäktigeledamöter och tjänstemannarepresentation.

STATLIGA ORGANISATIONER

Detta står för icke-statliga organisationer och det är organisationer som tillhandahåller tjänster och aktiviteter för samhällen och verkar på ett icke-vinstdrivande sätt.

OFFENTLIG UPPHANDLING

Detta är den process som används av lokala kommuner, ankarinstitutioner och regionala myndigheter för att köpa varor, tjänster och byggtreprenader.

REGIONALA MYNDIGHETER

Dessa är som lokala kommuner men verkar på en större geografisk nivå i regionen.

SME

Detta står för små och medelstora företag och är företag som sysselsätter upp till 250 personer.

SOCIALEKONOMISKA ORGANISATIONER

Det finns en rad olika organisationer som faller under denna kategori, inklusive sociala företag, kooperativ, samhällsintresseföretag och välgörenhetsorganisationer. De tenderar att återinvestera eventuella vinster i organisationens uppdrag och bredare samhällsprojekt.

MARKNADEN

Avser organisationer som kommer att lämna anbud på upphandlingsmöjligheten. Kan inkludera stora multinationella företag, små och medelstora företag, socialekonomiska organisationer och icke-statliga organisationer.

4.2 NYCKELREFERENSER (REFERERAS TILL I TEXTEN)

- (a) More information about URBACT can be found on the [URBACT Website](#)
- (b) More information about the GenProcure APN can be found on the [GenProcure Webpages](#)
- (c) The 'Cycle of Procurement' is the frame for [URBACT's Online Course on Strategic Procurement](#)
- (d) The European Procurement Directives can be viewed [here](#)
- (e) This [Spend Analysis Tool](#) was transferred as part of the URBACT Making Spend Matter Transfer Network

4.3 ANDRA ANVÄNDBARA REFERENSER

- › URBACT has undertaken a range of work around Gender Equal Cities - more information [here](#)
- › URBACT has also produced an Online Training Course on [Gender Responsive Public Procurement](#)
- › The European Institute for Gender Equality has produced a range of materials about Gender Responsive Public Procurement, including Gender Equality Index - more information [here](#)
- › More information about Emakunde, the Basque Institute for Women can be found [here](#)
- › More information about Vienna's approach to Gender Responsive Public Procurement can be viewed [here](#)
- › More information about Global Gender Gap report can be found [here](#)

